

Innhold

FORORD	7
INNLEDNING	9
DEL 1 ETIKKENS VERKTØY	13
1.1 Moral og etikk	13
1.2 Likhetsprinsippet	17
1.3 Offentlighetsprinsippet	22
1.4 Det gode og det rette	25
1.5 God lærerskikk	30
1.6 Etikkhjulet	33
DEL 2 PROFESJONSETIKK	38
2.1 Egeninteressen	38
2.2 Tillit	43
2.3 Aktør eller brikke	46
2.4 Moralsk risiko	49
2.5 Smutthullsetikk	52
DEL 3 DYDSETIKK	57
3.1 Det gode menneske	57
3.2 Respekt	61
3.3 Mot	63
3.4 Ærlighet	66
3.5 Rettferdighet	70

3.6	Sinnsro	73
3.7	Tålmodighet	75
3.8	Integritet	78
DEL 4	MORALPSYKOLOGI	82
4.1	Tilskuereffekten	82
4.2	Person og situasjon	87
4.3	Nøytralisering	91
4.4	Moralsk flaks	96
DEL 5	YTRINGSKLIMA	101
5.1	Se gorillaen!	101
5.2	Blindpunktet	104
5.3	Bekreftelsesfellen	110
5.4	Lært hjelpeløshet	113
5.5	Dult	116
5.6	Kjenn deg selv	119
APPENDIKS.	123
LITTERATURLISTE.	125
STIKKORD.	127

Forord

Denne boken henvender seg til lærerstudenter og lærere, med ønske om å vise hvordan etikkfaget kan være en ressurs i utøvelsen av yrket deres. Tanken er å vise at etikken har noen begreper, prinsipper og teorier som kan være nyttige for å analysere konkrete, utfordrende valgsituasjoner for lærere. Moralske intuisjoner kan gi læreren en pekepinn om hva som er rett handlemåte i en gitt situasjon, men etikken bidrar med språket som trengs når en prøver å gå dypere inn i problemstillingene og gi begrunnelser.

De siste femten årene har jeg jevnlig holdt foredrag, seminarer og kurs for lærere om etikk. Det har for det meste skjedd i regi av Utdanningsforbundet, som har gått inn for å gi tillitsvalgte og lærere en skoling i etikk. Dette inkluderer initiativer fra interesseorganisasjonen Pedagogstudentene, som blant annet inviterte meg til å holde foredrag ved den årlige konferansen deres i 2012. Eksemplene i denne boken bygger på innspill fra deltakere ved alle disse aktivitetene. Stor takk til dem som har bidratt på denne måten.

Underveis i arbeidet har jeg hatt stor hjelp av forlagsredaktør Hallvard Aamlid, som jeg også vil takke for tålmodigheten. Deler av manus har vært lest og kommentert på konstruktivt vis av Jane Eikeland, Anders Engås, Sturla Enge Hovdal, Jon Kaurel, Mette Frydenberg Reinertsen og Kjersti Kaldhussæter Tilseth. Tusen takk til dem. Det har også kommet nyttige innspill fra anonyme konsulenter. Prosjektet er gjennomført med støtte fra Norsk faglitterær forfatterforening, som jeg hermed vil takk ærbødig for bistanden.

Oslo, februar 2014

Øyvind Kvalnes